

وضعیت نشریات علمی حوزوی در کتاب علم ایران

چکیده: کتاب علم ایران، گزارشی است از وضعیت تولید علم در کشور طی سال‌های ۱۳۸۲ - ۱۳۸۴ که براساس اطلاعات موجود در ISC تهیه شده است. در میان نشریات نمایه‌شده در این پایگاه، برخی نشریات علمی حوزوی نیز وجود دارند که بررسی و تحلیل اطلاعات آنها تصویری روشن از میزان تأثیرگذاری نشریات حوزوی در تولیدات علمی کشور نشان خواهد داد. ملاک‌هایی که در این بررسی می‌توان به آن پرداخت، عمدتاً میزان استناد، ضریب تأثیر و تألیفی یا ترجمه‌ای بودن مقالات است. بررسی‌ها، نشان‌دهنده جایگاه خوب نشریات حوزوی در تولیدات علمی کشور است.

کلیدواژه‌ها: کتاب علم ایران، نشریات حوزوی، پایگاه استنادی علوم ایران و جهان اسلام، ضریب تأثیر نشریات حوزوی، میزان استناد نشریات حوزوی، نمایه استنادی.

* کارشناس ارشد فلسفه، پژوهشگر واحد نشریات علمی.

سیاست‌گذاری و مدیریت راهبردی علم نیاز به تمهید ابزاری برای اجرای آن دارد. نمایه‌سازی تولیدات علمی و همچنین بررسی و تحلیل داده‌های آن از مهم‌ترین این ابزارها است. پر واضح است که امروزه کشورها برای رسیدن به اهداف خود باید در تمام عرصه‌های علمی بر قدرت خود بیفزایند و بهره‌مندی خود را از تولیدات علمی افزایش دهند.

نمایه‌سازی و ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی از جمله ابزارهایی است که به تولید و استفاده بهینه از علم و همچنین به اندازه‌گیری میزان تولید علم کمک شایانی می‌کند. همچنین از مهم‌ترین لوازم نهضت نرم‌افزاری، مدیریت علمی تولیدات علمی است که مهم‌ترین رکن آن ایجاد پایگاه‌های استنادی می‌باشد. جمهوری اسلامی ایران به برکت رهنمون‌های والای رهبر معظم انقلاب و همت دانشمندان خود اقدام به تأسیس پایگاهی برای نمایه‌سازی تولیدات علمی کرده است. این پایگاه، اطلاعات متنوعی را در اختیار کاربران خود قرار می‌دهد که کتاب علم ایران از جمله خروجی‌های آن است. این کتاب، گزارشی است از وضعیت تولیدات علمی کشور در سال‌های اخیر. از ویژگی‌هایی که در این گزارش به چشم می‌خورد، حضور برخی نشریات حوزوی در این نمایه‌نامه است که می‌توان آن را نشانه‌ای از بر حرکت‌های پویای حوزوی دانست. از آنجا که حوزه علمی مهم‌ترین مرکز تولید علم دینی است، راهیابی به پایگاه‌های استنادی ملی و بین‌المللی، عامل مهمی در اشاعه بین‌المللی تعالیم و آموزه‌های اسلامی است.

در این نوشتار پس از توضیح مختصر درباره «پایگاه استنادی علوم جهان اسلام» (ISC) و کتاب علم ایران به بررسی جایگاه نشریات حوزوی در میان سایر نشریات در کارگروه علوم انسانی خواهیم پرداخت و در انتها جمع‌بندی و طرح پیشنهاد ارائه خواهد شد.

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) در شیراز راه اندازی شد. این پایگاه عمدتاً به نمایه سازی نشریات فارسی زبان و نشریات منتشر شده در سطح کشورهای اسلامی می پردازد. جمهوری اسلامی ایران بعد از ایالات متحده که ۶۰ سال در مطالعات استنادی تجربه دارد، و پس از کشورهای چین و ژاپن چهارمین نظام استنادی را در سطح بین المللی راه اندازی کرده است. (مهرداد، ۱۳۸۷، ص ۲)

ISC با استفاده از اطلاعات جمع آوری شده از انتشارات فارسی، به خصوص مجلات علمی، در تحلیل محتوا، ارزیابی مجلات و رتبه بندی مؤسسات علمی و نویسندگان جایگاه خوبی در سطح ملی برای خود به دست آورده است.

برخی محصولات این مرکز عبارت اند از: گزارش های استنادی نشریات فارسی؛^۱ نمایه استنادی علوم ایران؛^۲ طلایه داران علم ایران؛^۳ فهرست مندرجات جاری فارسی.^۴

این پایگاه در سال ۱۳۸۷ به جمع آوری و انتشار برخی از اطلاعات ترکیبی استنادی و نمایه ای پرداخته است که به عنوان کتاب علم ایران انتشار یافت. اطلاعات زیربنایی این کتاب، از دو گروه از داده های ISC یعنی «گزارش های استنادی نشریات فارسی» و «نمایه استنادی علوم ایران» تهیه شده است (همان، ص ۳) که در اینجا به معرفی اجمالی این دو گروه خواهیم پرداخت.

نمایه استنادی علوم ایران

نمایه استنادی علوم، رابطه مقاله ها را با یکدیگر می سنجد. این نوع نمایه، ردیابی و

1. Persian Journal Citation Reports (PJC)
2. Iran Science Citation Index (ISCI)
3. Iran Essential Science Indicators (IESI)
4. Persian Current Contents (PCC)

تحولات اصول اندیشه‌ها، فرضیه‌ها، روش‌ها و ابزارها و جز آن را در آثار گذشته و آینده مشخص می‌کند. (همان، ص ۱۶)

نمایه‌ استنادی، بر مبنای استنادهای هر مقاله و استنادهایی که به آن مقاله شده، تشکیل می‌شود. توضیح آنکه هر نویسنده به دلایل مختلف در اثر خود از نوشته‌های پیشین استفاده می‌کند و همان طور که هر مقاله‌ای برای شکل گرفتن خود به مقاله و یا منابع دیگر ارجاع می‌دهد، بسیاری پژوهش‌ها و مقاله‌ها هم می‌توانند به آن مقاله ارجاع دهند. به این ترتیب می‌توانیم دو فهرست جداگانه از استنادهای یک مقاله داشته باشیم.

با نمایه‌ استنادی می‌توان پیشینه و یا متون مرتبط با موضوع را پیگیری و جست‌وجو کرد. هنگام جست‌وجو در نمایه‌ استنادی، استفاده‌کننده با مجموعه‌ای از مقالات استناد شده و استناد کننده روبه‌رو می‌شود که دامنه‌ جست‌وجو را به راحتی افزایش می‌دهند. به تعبیری دیگر، هر مقاله در مآخذ خود به تعداد دیگری از مقالات استناد کرده است و با مراجعه به هر کدام از مقالات استناد شونده در مقاله جاری، کاربر به سیاهه جدیدی از استنادهای دیگر دست می‌یابد. (همان، ص ۲۰)

یکی از مهم‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی ISC «نمایه‌ استنادی علوم ایران» می‌باشد. این پایگاه در دوره‌ زمانی مورد مطالعه (سال‌های ۱۳۸۲ - ۱۳۸۴) تعداد ۵۴۰۰۰ رکورد از مقاله‌های علمی نشریات کشور را ثبت کرده است. مجموعه رکوردها منحصر به ۳۳۶ نشریه‌ای می‌باشد که وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی آنها را معتبر شناخته‌اند. این پایگاه نقش بسیار مؤثری در بازیابی اطلاعات علمی در سطح کشور ایفا می‌نماید. (همان، ص ۵)

یکی دیگر از کاربردهای نمایه‌سازی استنادی، ایجاد ارتباطات علمی میان پژوهشگران و تشکیل شبکه‌ علمی است. ارتباط علمی و اطلاع‌رسانی علمی یکی از مهم‌ترین شرایط و زمینه‌های توسعه‌ علمی است؛ چرا که بدون وجود ارتباط علمی، امکان انتقال دانسته‌ها و دستاوردهای علمی میسر نیست. (ریاحی، ۱۳۷۴)

لازم به ذکر است فقط نشریاتی در این پایگاه نمایه می‌شوند که دارای استانداردهای لازم بوده و از وزارت علوم یا وزارت بهداشت موفق به دریافت رتبه

علمی - پژوهشی و یا علمی - ترویجی شده باشند. البته با توجه به ماده واحده اخیر که به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسید، از این پس افزون بر این دو وزارت، حوزه علمی هم مجاز خواهد بود که به نشریات حوزوی رتبه علمی اعطا کند.

گزارش های استنادی نشریات فارسی

گزارش های استنادی از دیگر پایگاه های ISC می باشد. نمایه سازی تولیدات علمی، زمینه لازم را برای تحلیل های استنادی و ارائه گزارش های استنادی فراهم می آورد. به وسیله این تحلیل ها می توان میزان تاثیر نشریات در حوزه خاصی از علم را تعیین کرد. همچنین از این طریق می توان به رتبه بندی نشریات پرداخت.

گزارش های استنادی نشریات فارسی، از نخستین پایگاه های ایجاد شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام می باشد. هدف از ایجاد این پایگاه، بررسی مجله های فارسی و رتبه بندی آنها بر اساس مطالعات استنادی است. (مهرداد، ۱۳۸۷، ص ۳) هدف های خاص این پایگاه عبارت است از: ۱. تعیین ضریب تاثیر هر مجله؛ ۲. تعیین شاخص آئی؛ ۳. تعیین نیمه عمر ارجاع مجله ها.

کتاب علم ایران

کتاب علم ایران از ترکیب اطلاعات دو پایگاه مذکور تدوین یافته است. تولیداتی که اطلاعات آنها در این کتاب ذکر شده مربوط به سال های ۱۳۸۲ - ۱۳۸۴ است. این کتاب به بررسی مجلات علمی ایران در این سه سال پرداخته است. این مجلات در کتاب علم ایران به ۶ کارگروه علمی تقسیم شده است که عبارت اند از: ۱. حوزه علوم انسانی؛ ۲. حوزه علوم پایه؛ ۳. حوزه علوم پزشکی؛ ۴. حوزه علوم کشاورزی - دامپزشکی؛ ۵. حوزه فنی - مهندسی؛ ۶. حوزه هنر و معماری.

نشریات دینی و نشریاتی که به علوم دینی مربوط می شوند، در گروه علوم انسانی گنجانده شده اند. البته همان طور که ذکر شد، در این کارگروه فقط نشریاتی وجود دارند که دارای رتبه علمی معتبر باشند.

تعداد مجلات حوزوی در کتاب علم ایران

با توجه به اطلاعات ارائه شده، حوزه علوم انسانی در سال‌های ۱۳۸۲ - ۱۳۸۴ تعداد ۸۸ مجله را به خود اختصاص داده که ۳۹/۱۱٪ کل نشریات کشور است. (همان، ص ۱۰) از این میان ۶ نشریه، حوزوی است که عبارت‌اند از: ۱. نامه مفید؛ ۲. پژوهش‌های فلسفی - کلامی؛ ۳. خردنامه صدرا؛ ۴. قبسات؛ ۵. انجمن معارف اسلامی؛ ۶. مشکوة.

این ۶ نشریه در سال‌های ۱۳۸۲ - ۱۳۸۴ دارای رتبه علمی از وزارت علوم بوده‌اند. در ادامه به بررسی مقایسه‌ای میان این مجلات با سایر مجلات گروه علوم انسانی خواهیم پرداخت.

بررسی استنادها با توجه به نوع مدرک

بررسی استنادها در کتاب علم ایران، نشان‌دهنده این است که در تمام رشته‌ها استناد به کتاب با ۵۱/۲۰٪ بیشترین دفعات استفاده را داشته است. این خود گویای اهمیت ارجاع به کتاب برای محققان ایرانی است. این مطلب در کارگروه علوم انسانی از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ به طوری که طبق گزارش ISC در حوزه علوم انسانی طی سال‌های ۱۳۸۲ - ۱۳۸۴ کتاب با ۶۳/۹۱٪ بیشترین استفاده را توسط نویسندگان مقالات داشته است. این آمار نشان‌دهنده آن است که در حوزه علوم انسانی، اهمیت کتاب از مقاله و سایر تولیدات علمی بالاتر است. از طرف دیگر در حوزه علوم انسانی درصد استفاده از مجله از درصد کل ارائه شده پایین‌تر است؛ به طوری که درصد کل استفاده از مجلات در تمام موضوعات ۲۰/۲۲٪ است؛ اما این آمار در گروه علوم انسانی ۱۶/۸۲٪ می‌باشد. این مطلب نشان‌دهنده این است که در مجموع نویسندگان علوم انسانی علاقه زیادی به استناد به مجلات ندارند و این خود تأثیر فراوانی بر نشریات علوم انسانی در مقایسه با نشریات حوزه‌های دیگر خواهد گذاشت.

تأثیر گذاری مجله های حوزوی

کتاب علم ایران اطلاعات نشریات را به تفکیک هر سال و به تفکیک هر حوزه ارائه نموده است. مجلات موجود در حوزه علوم انسانی در نمایه استنادی علوم ایران طی سال ۱۳۸۲ شامل ۵۶ عنوان می باشد. (همان، ص ۱۰۳) در این میان ۵ نشریه حوزوی به چشم می خورد که بررسی تأثیر گذاری آنها بر اساس میزان استناد در جدول ذیل آمده است.^۱

منظور از میزان استناد، تعداد استنادهایی است که سایر نشریات و یا خود نشریه به آن کرده است. رتبه و تعداد استنادهای نشریات حوزوی در جدول ذیل نشان داده شده است.

ردیف	رتبه	عنوان	تعداد استناد	تعداد مقاله
۱	۲۲	نامه مفید	۸	۴۷
۲	۲۴	قبسات	۵	۴۸
۳	۲۵	مشکوة	۴	۲۸
۴	۲۷	خردنامه صدرا	۲	۴۰
۵	۲۹	پژوهش های فلسفی - کلامی	۰	۱۸

جدول شماره ۱- میزان استناد به نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۲

همان طور که در جدول آمده، نشریه نامه مفید از نظر میزان استناد (۸ استناد) در رتبه ۲۲ گروه علوم انسانی قرار گرفته و بهترین جایگاه را در میان نشریات حوزوی برخوردار است. پس از آن نشریه قبسات با ۵ استناد در رتبه ۲۴ قرار دارد. رتبه این دو نشریه، از نشریات صاحب نامی چون: مدرس علوم انسانی با ۴ استناد و مقالات و بررسی ها با ۳ استناد بالاتر است.

۱. نشریه معارف در سال ۸۳ مجوز علمی خود را دریافت کرده و به همین دلیل در سال ۸۲ فقط ۵ نشریه حوزوی در اطلاعات پایگاه به چشم می خورد.

عامل دیگری که در تأثیرگذاری مجلات اهمیت بسیار دارد، ضریب تأثیر نشریات است. چنانچه مجله‌ای مقالات قوی و با اهمیتی را به چاپ برساند، مخاطبان بیشتری را در جامعه علمی به خود معطوف می‌سازد. در نتیجه، مجله و مقالات آن بر جامعه علمی تأثیر خواهد گذاشت. ضریب تأثیر یک مقاله عبارت است از تعداد دفعات استناد مقالات مندرج در یک سال، به مقالات دو سال گذشته آن مجله، تقسیم بر تعداد مقالات مجله در آن سال. بنابراین شاخص ضریب تأثیر بر مبنای یک دوره سه ساله محاسبه می‌گردد. به عنوان مثال اگر در سال ۱۳۸۴ جمعاً ۲۰ ارجاع به یک مجله صورت گرفته باشد و آن مجله در سال ۱۳۸۵ تعداد ۲۴ مقاله و در سال ۱۳۸۶ تعداد ۲۶ مقاله چاپ کرده باشد، ضریب تأثیر آن مجله از تقسیم ۲۰ بر ۵۰ به دست می‌آید که ۰/۴ است. (امانی، ۱۳۸۴) ضریب تأثیر نشریات حوزوی طی سال ۱۳۸۲ در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

ردیف	رتبه	عنوان	ضریب تأثیر (درصد)	تعداد مقاله
۱	۲۵	نامه مفید	۰/۰۴۸	۴۷
۲	۳۱	مشکوة	۰/۰۱۸	۲۸
۳	۳۳	خردنامه صدرا	۰/۰۱۳	۴۰
۴	۳۳	قبسات	۰/۰۱۳	۴۸
۵	۳۵	پژوهش‌های فلسفی - کلامی	۰	۱۸

جدول شماره ۲- ضریب تأثیر نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۲

با توجه به اطلاعات ارائه شده، نامه مفید با ضریب تأثیر ۰/۰۴۸ درصد بالاترین ضریب تأثیر را در میان نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۲ دارا است. پس از آن، نشریه مشکوة با ضریب تأثیر ۰/۰۱۸ درصد قرار دارد.

در نمایه استنادی علوم ایران در حوزه علوم انسانی سال ۱۳۸۳ تعداد ۷۳ مجله موجود است. در این سال اطلاعات ۵ نشریه از مجله‌های حوزوی در کتاب علم ایران منعکس شده است. البته اطلاعات مجله نامه مفید با وجود رتبه‌دار بودن، در این سال

در کتاب علم ایران موجود نیست. میزان تأثیر گذاری مجلات حوزوی بر اساس تعداد استناد، در جدول ذیل نشان داده شده است.

ردیف	رتبه	عنوان	تعداد استناد	تعداد مقاله
۱	۲۰	خردنامه صدرا	۱۷	۳۰
۲	۲۵	قبسات	۱۰	۴۵
۳	۳۴	مشکوة	۱	۲۹
۴	۳۵	پژوهش های فلسفی - کلامی	۰	۲۲
۵	۳۵	انجمن معارف اسلامی	۰	۶

جدول شماره ۳- میزان استناد به نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۳

در این سال نشریه خردنامه صدرا با ۱۷ استناد، بالاترین میزان استناد در نشریات حوزوی را داشته و پس از آن نشریه قبسات با ۱۰ استناد در مقام دوم جای دارد. مقایسه این نشریات با سایر نشریات علوم انسانی، نشان می دهد که نشریه خردنامه صدرا و قبسات از نشریاتی مانند: مطالعات اسلامی دانشگاه مشهد با ۷ استناد، مدرس علوم انسانی با ۵ استناد و اندیشه دینی با ۴ استناد رتبه بهتری دارند. میزان ضریب تأثیر نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۳ به شرح ذیل است.

ردیف	رتبه	عنوان	ضریب تأثیر (درصد)	تعداد مقاله
۱	۳۰	خردنامه صدرا	۰/۰۳۹	۳۰
۲	۳۸	قبسات	۰/۰۲۲	۴۵
۳	۴۰	مشکوة	۰/۰۲	۲۹
۴	۴۴	پژوهش های فلسفی - کلامی	۰	۲۲
۵	۴۴	انجمن معارف اسلامی	۰	۶

جدول شماره ۴- ضریب تأثیر نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۳

اطلاعات فوق نشان دهنده این است که نشریه خردنامه صدرا با ضریب تأثیر ۰/۰۳۹ درصد و رتبه ۳۰، بهترین جایگاه را در میان نشریات حوزوی دارا است. پس از آن نشریه قیسات با ضریب تأثیر ۰/۰۲۲ درصد و رتبه ۳۸ قرار دارد. گفتنی است از سال ۱۳۸۳ فصلنامه انجمن معارف اسلامی هم به نشریات دارای رتبه پیوسته است. بررسی این اطلاعات نشان می‌دهد که نشریات خردنامه صدرا، قیسات و مشکوة از نشریاتی مانند مدرس علوم انسانی با ضریب تأثیر ۰/۰۱۶، اندیشه دینی با ضریب ۰ و برخی دیگر از نشریات صاحب‌نام این حوزه، رتبه بهتری را به خود اختصاص داده‌اند. در سال ۱۳۸۴ در حوزه علوم انسانی تعداد ۸۶ مجله وجود دارد. جدول شماره ۵ وضعیت نشریات حوزوی را در کتاب علم ایران در این سال نشان می‌دهد.

ردیف	رتبه	عنوان	تعداد استناد	تعداد مقاله
۱	۲۵	نامه مفید	۱۴	۳۷
۲	۳۳	پژوهش‌های فلسفی - کلامی	۵	۲۸
۳	۳۳	خردنامه صدرا	۵	۳۷
۴	۳۶	قیسات	۲	۴۱
۵	۳۷	مشکوة	۱	۳۵
۶	۳۸	انجمن معارف اسلامی	۰	۲۹

جدول شماره ۵- میزان استناد به نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۴

در این سال، نشریه نامه مفید با ۱۴ استناد و رتبه ۲۵ از بهترین جایگاه در میان نشریات حوزوی برخوردار است. پس از آن نشریه پژوهش‌های فلسفی - کلامی و خردنامه صدرا با ۵ استناد و رتبه ۳۳ در جایگاه بعدی قرار دارند. این، نشان دهنده ارتقای وضعیت نشریه پژوهش‌های فلسفی - کلامی در سال ۱۳۸۴ است.

همچنین در این سال، نشریات حوزوی در میان سایر نشریاتی که با موضوع علوم اسلامی یا علوم فلسفی منتشر می‌شوند، از جایگاه خوبی برخوردارند. به مثل

نشریه مقالات و بررسی‌ها با رتبه ۲۷ و تحقیقات اسلامی با رتبه ۲۸، بعد از نامه مفید قرار دارند. همچنان که نشریه علوم انسانی دانشگاه الزهراء با رتبه ۳۳، مطالعات اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد با رتبه ۳۳ و اندیشه دینی با رتبه ۳۶ پس از پژوهش‌های فلسفی - کلامی و خردنامه صدرا جای گرفته‌اند.

در جدول شماره ۶ مجله‌های حوزوی سال ۱۳۸۴ با توجه به میزان ضریب تأثیر مجله نشان داده شده‌اند. در بین مجله‌های موجود، نشریه نامه مفید با ضریب تأثیر ۰/۰۷۹ درصد و رتبه ۲۸ بالاترین ضریب تأثیر را در میان نشریات حوزوی دارا است. پس از آن پژوهش‌های فلسفی - کلامی با ضریب تأثیر ۰/۰۲۵ درصد و رتبه ۴۵ در مقام بعدی قرار دارد. سایر اطلاعات نشریات حوزوی به شرح ذیل است.

ردیف	رتبه	عنوان	ضریب تأثیر (درصد)	تعداد مقاله
۱	۲۸	نامه مفید	۰/۰۷۹	۳۷
۲	۴۵	پژوهش‌های فلسفی - کلامی	۰/۰۲۵	۲۸
۳	۵۲	خردنامه صدرا	۰/۰۱۴	۳۷
۴	۵۳	قیسات	۰/۰۱۳	۴۱
۵	۵۶	انجمن معارف اسلامی	۰	۲۹
۶	۵۶	مشکوٰة	۰	۳۵

جدول شماره ۶ ضریب تأثیر نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۴

مقایسه این اطلاعات نشان گر آن است که نامه مفید با رتبه ۲۸ از نشریاتی مانند مقالات و بررسی‌ها با رتبه ۳۸ بالاتر است. همچنین پژوهش‌های فلسفی - کلامی با رتبه ۴۵، خردنامه صدرا با رتبه ۵۲ و قیسات با رتبه ۵۳ در مقایسه با اندیشه دینی با رتبه ۵۶ و پژوهش‌های دینی با رتبه ۵۶ جایگاه بهتری دارند.

مقاله‌های تالیفی یا ترجمه‌ای

در این بخش به بررسی مقالات منتشر شده در مجلات از نظر تألیفی یا ترجمه‌ای می‌پردازیم. طبق گزارش کتاب علم ایران در نمایه استنادی علوم ایران طی سال‌های ۱۳۸۲-۱۳۸۴ تعداد ۱۹۸۰۰ مقاله در کلیه رشته‌ها موجود است. از این تعداد، ۱۹۵۰۹ مقاله (۹۸/۵۳٪) تالیف، و ۲۹۱ مقاله (۱/۴۷٪) ترجمه می‌باشد. (مهرداد، ۱۳۸۷، ص ۴۰۶)

از آنجایی که اهمیت مقالات تالیفی بالاتر از مقالات ترجمه‌ای است. این آمار بیانگر وضعیت خوب مقالات از این جهت است.

در حوزه علوم انسانی طی سال ۱۳۸۲ تعداد ۵۶ مجله در نمایه استنادی علوم ایران وجود داشته که ۱۷ مجله دارای مقالات تالیفی و ترجمه‌ای و سایر مجله‌ها فاقد مقالات ترجمه بوده‌اند. (همان، ص ۴۰۷) جدول زیر، وضعیت مجلات حوزوی را از جهت تالیفی یا ترجمه‌ای بودن مقالات نشان می‌دهد.

ردیف	عنوان	تألیف	درصد	ترجمه	درصد
۱	پژوهش‌های فلسفی - کلامی	۱۶	۸۸/۸۹	۲	۱۱/۱۱
۲	خردنامه صدرا	۴۰	۱۰۰	۰	۰
۳	قبسات	۴۵	۹۳/۷۵	۳	۶/۲۵
۴	مشکوٰه	۲۵	۸۹/۲۹	۳	۱۰/۷۱
۵	نامه مفید	۴۳	۹۱/۴۹	۴	۸/۵۱
	جمع	۱۶۹	۹۲/۶۸	۱۲	۷/۳۱

جدول شماره ۷: بررسی مجله‌های حوزوی از نظر تالیف یا ترجمه بودن مقالات ۱۳۸۲

اطلاعات فوق نشان می‌دهد با توجه به اینکه میزان مقالات تالیفی در حوزه علوم انسانی ۹۴/۱۸٪ و میزان مقالات ترجمه شده ۵/۸۲٪ است، نشریات حوزوی

در سال مذکور از نظر تألیف حدود ۲ درصد از میانگین پایین تر و از نظر ترجمه حدود ۲ درصد بالاتر هستند.

سال ۱۳۸۳ تعداد ۷۳ مجله در ISC در حوزه علوم انسانی نمایه شده‌اند. در این سال، میزان مقالات تألیفی این حوزه ۹۴/۹۱٪ و مقالات ترجمه‌ای ۵/۰۹٪ بوده است. از ۷۳ عنوان مجله، ۱۸ مجله علاوه بر مقالات تألیفی، دارای مقاله‌های ترجمه‌شده بوده‌اند و سایر مجله‌ها تنها دارای مقاله‌های تألیفی می‌باشند. (همان، ص ۴۱۰) جدول زیر وضعیت نشریات حوزوی از نظر مقالات تألیفی و ترجمه‌ای را در سال مذکور نشان می‌دهد.

ردیف	عنوان	تألیف	درصد	ترجمه	درصد
۱	پژوهش‌های فلسفی - کلامی	۲۱	۹۵/۴۵	۱	۴/۵۵
۲	خردنامه صدرا	۳۰	۱۰۰	۰	۰
۳	انجمن معارف اسلامی	۶	۱۰۰	۰	۰
۴	قیسات	۴۵	۱۰۰	۰	۰
۵	مشکوٰه	۲۹	۱۰۰	۰	۰
	جمع	۱۳۱	۹۹/۰۹	۱	۰/۹۱

جدول شماره ۸- بررسی مجله‌های حوزوی از نظر تألیف یا ترجمه بودن مقالات ۱۳۸۳

با توجه به این اطلاعات، میزان مقالات تألیفی نشریات حوزوی در سال ۱۳۸۳ ۹۹/۰۹٪ و مقالات ترجمه‌ای ۰/۹۱٪ بوده که این آمار وضعیت بهتری از میانگین حوزه علوم انسانی در این سال دارد.

سال ۱۳۸۴ در حوزه علوم انسانی تعداد ۸۶ مجله در نمایه استادی علوم ایران نمایه شده‌اند که از این تعداد، ۲۲ مجله علاوه بر مقالات تألیفی مقاله‌های ترجمه‌شده نیز چاپ کرده‌اند. میزان مقالات تألیفی این حوزه در این سال ۹۷/۲۸٪ و مقالات ترجمه‌شده ۲/۷۲۵٪ است که وضعیت بهتری را نسبت به سال‌های گذشته

نشان می‌دهد. جدول زیر نشان دهنده وضعیت نشریات حوزوی در این سال است.

ردیف	عنوان	تألیف	درصد	ترجمه	درصد
۱	پژوهش‌های فلسفی - کلامی	۲۸	۱۰۰	۰	۰
۲	خردنامه صدرا	۳۷	۱۰۰	۰	۰
۳	انجمن معارف اسلامی	۲۹	۱۰۰	۰	۰
۴	قبسات	۳۹	۹۵/۱۲	۲	۴/۸۸
۵	مشکوة	۲۵	۱۰۰	۰	۰
۶	نامه مفید	۳۷	۱۰۰	۰	۰
جمع		۱۹۵	۹۹/۱۸	۲	۰/۸۲

جدول شماره ۹- بررسی مجله‌های حوزوی از نظر تألیف یا ترجمه بودن مقالات ۱۳۸۴

اطلاعات جدول بالا نشان دهنده رشد نشریات حوزوی از نظر مقالات تألیفی است. میزان مقالات تألیفی این حوزه حدود ۲ درصد بالاتر از میانگین کل و مقالات ترجمه‌ای آن حدود ۲ درصد پایین‌تر از میانگین کل می‌باشد.

نتیجه‌گیری

آمارهای ارائه شده به خوبی نشان دهنده رشد محسوس نشریات حوزوی از نظر کیفی و کمی است. اگرچه تعداد نشریات دارای رتبه در سال‌های ۱۳۸۲ - ۱۳۸۴ بسیار کمتر از نشریات حوزوی دارای رتبه در حال حاضر است؛ اما کارنامه این نشریات، جایگاه قابل قبولی را نشان می‌دهد. با قطعیت می‌توان گفت که نشریات حوزوی وضعیت خوبی را در سبب تولیدات علمی کشور به خود اختصاص داده‌اند. این مطلب با توجه به رشد کمی و کیفی نشریات در سال‌های اخیر به خوبی قابل مشاهده است.

اطلاعات موجود نشان می‌دهد که نشریه نامه مفید در سال‌های مورد بررسی با میانگین ۱۳ استناد در بالاترین جایگاه و پس از آن نشریه قبسات با میانگین ۹ استناد قرار دارد. همچنین از نظر ضریب تأثیر، نامه مفید با میانگین ۰/۰۶۲ درصد بالاترین

ضریب تأثیر را در میان نشریات حوزوی به خود اختصاص داده است. پس از آن خردنامه صدرا با ضریب تأثیر ۰/۰۲۲ درصد در رتبه بعدی قرار دارد. اطلاعات نشان می‌دهند که تأکید نشریات حوزوی بر مقالات تالیفی بیشتر از مقالات ترجمه‌ای است.

پیشنهادها

۱. بهتر است در میان حوزه‌های موجود در ISC حوزه‌ای نیز به نشریات حوزوی یا علوم دینی اختصاص داده شود و یا می‌توان حوزه علوم انسانی را به بخش‌هایی از جمله علوم اسلامی تقسیم کرد.
۲. اگر در نمایه نویسندگان معلوم شود که چه نویسنده‌ای در چه نشریاتی مقاله خود را ارائه کرده است، می‌توان برای نویسندگان نشریات حوزوی و غیر آن نمایه‌های جداگانه تهیه کرد.
۳. تهیه نمایه‌ای رسمی و استاندارد از نشریات دینی در حوزه علمی. این کار علاوه بر تعیین دقیق میزان تولید علم در حوزه می‌تواند تولیدات حوزوی را در سبد تولید علم کشور قرار دهد.
۴. با توجه به اهمیت بسیار کتاب برای محققان حوزه علوم انسانی و به خصوص علوم حوزوی، پیشنهاد می‌شود که در پایگاه اطلاع‌رسانی ISC تمهیداتی برای نمایه‌سازی کتاب نیز دیده شود. در این صورت می‌توان به تصویری واقعی‌تر از میزان تولید علم و تأثیر آن در بدنه علم دست یافت.

منابع

۱. امانی، مجتبی و بابا احمدی، ابوذر، ۱۳۸۴، «ناکارآمدی عامل تأثیرگذار (IF) در ارزیابی مقالات و یافته‌های علمی»، رهیافت شماره ۳۶.
۲. ریاحی، اسماعیل، ۱۳۷۴، «مجلات علمی مجرای ارتباط دانشمندان»، رهیافت شماره ۸.
۳. مهران، جعفر و دیگران، ۱۳۸۶، نمایه استنادی علوم ایران، تهران، چاپار.
۴. مهران، جعفر و مقصودی، رؤیا، شهریور ۱۳۸۷، کتاب علم ایران، تهران، چاپار.